

POSTANOWIENIE

Dnia 5 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Oktawian Nawrot

SSN Grzegorz Żmij (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi L. B.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w R. o sygn. akt: I ACa (...),

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 5 maja 2021 r.

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. akt I ACa (...), nastąpiła przewlekłość postępowania,**
- 2. przyznaje skarżącej L.B. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 3 000 (trzy tysiące) złotych,**
- 3. oddala skargę w pozostałym zakresie,**
- 4. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokata D. Ż. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej skarżącej L. B. z urzędu.**

UZASADNIENIE

Skargą z dnia 1 marca 2021 r. na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki L. B. zastępowana przez pełnomocnika z urzędu wniosła o: (1) stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie I ACa (...), zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w (...) I Wydziałem Cywilnym, (2) zobowiązanie Sądu Apelacyjnego w (...) do podjęcia czynności w sprawie, (3) przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 5 000 zł oraz (4) przyznanie kosztów pomocy prawnej za niniejsze postępowanie dla pełnomocnika ustanowionego z urzędu, które to koszty nie zostały uiszczone w całości, ani w części.

W uzasadnieniu strona skarżąca wskazała, iż Sąd Okręgowy w P. po przeprowadzonym na wniosek L. B. postępowaniu w dniu 29 października 2018 r. wydał postanowienie w sprawie I Ns (...). Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją z dnia 15 grudnia 2018 r. Sprawa zarejestrowana została w Sądzie Apelacyjnym w (...) w dniu 7 marca 2019 r. Jak wskazała strona skarżąca, od tego czasu, a więc przez blisko 2 lata w sprawie nie zostały podjęte żadne czynności. Brak rozpoznania sprawy przez tak długi okres naraża L.B. na poważne konsekwencje, w szczególności emocjonalne. Ponadto uwadze nie może ująć specyfika postępowania, którego przedmiotem jest uchylenie ubezwłasnowolnienia skarżącej. Czas oczekiwania na zakończenie postępowania odwoławczego, które przełoży się w praktyce na życie skarżącej, ulega znacznemu i bezzasadnemu wydłużeniu. W ocenie strony skarżącej doszło do rażącego naruszenia prawa L. B. do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, a postępowanie w jej sprawie trwa zdecydowanie dłużej, niż jest to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Skarb Państwa reprezentowany przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) w odpowiedzi na skargę z dnia 23 marca 2021 r. wniósł o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga na przewlekłość postępowania podlegała częściowemu uwzględnieniu.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm., dalej: ustawa o skardze na przewlekłość postępowania) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez Sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawłości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w ciągu 12 miesięcy od daty wpłynięcia apelacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005, nr 23, poz. 384; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121; z 18 maja 2016 r., III SPP 53/16, LEX nr 2056884, z

14 lipca 2016 r., III SPP 55/16, z 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18, z 13 grudnia 2018 r., I NSP 62/18, z 24 stycznia 2019 r., I NSP 87/18, z 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

Sąd Najwyższy uwzględnił, iż w okresie rozpoznawania sprawy I ACa (...) w Sądzie Apelacyjnym w (...) na terenie Rzeczypospolitej Polskiej obowiązywał od dnia 14 marca 2020 r. do 20 marca 2020 r. stan zagrożenia epidemicznego wprowadzony rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej zagrożenia epidemicznego (Dz.U. 2020, poz. 433), natomiast od dnia 20 marca 2020 r. obowiązywał stan epidemii wprowadzony rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. 2020, poz. 491). Niemniej jednak, zdaniem Sądu Najwyższego, samo wprowadzenie stanów zagrożenia epidemicznego oraz stanu epidemii nie wpływało na sprawność postępowania w sprawie I ACa (...) i podejmowanie przez Sąd Apelacyjny w (...) czynności, zresztą okoliczności takich uczestnik postępowania nie wskazywał.

Wpływ na ocenę tego, czy do przewlekłości w analizowanej sprawie doszło mógłby mieć natomiast art. 15zżs ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2020, poz. 374 ze zm.). Stosownie do ust. 1 ww. przepisu w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, bieg terminów procesowych i sądowych w postępowaniach sądowych został zawieszony. Ponadto, zgodnie z ust. 11 tego przepisu, zaprzestanie czynności przez sąd, organ lub podmiot, prowadzące odpowiednio postępowanie lub kontrolę, w okresie, o którym mowa w ust. 1, nie może być podstawą wywodzenia środków prawnych dotyczących beczynności, przewlekłości lub naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż w związku z wprowadzonymi rozwiązaniami prawnymi stanowiącymi reakcję na stan epidemii okres od 31 marca 2020 r. do 23 maja 2020 r. podlega wyłączeniu w zakresie rozpoznawania beczynności sądu

(zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 28 września 2020 r., I NSP 128/20, z 24 marca 2021 r., I NSP 182/20 i I NSP 8/21, z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 32/12).

Z analizy akt sprawy wynika jednak, iż wraz z apelacją wpłynęły one do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 7 marca 2019 r., w tym też dniu sprawie przydzielono sędziego referenta, którego zmieniono następnie w dniu 9 czerwca 2020 r. Termin pierwszej rozprawy apelacyjnej wyznaczono zarządzeniem z dnia 25 lutego 2021 r. na dzień 14 kwietnia 2021 r.

Powyższe ustalenia prowadzą do wniosku, że rozprawa apelacyjna została wyznaczona przez Sąd Apelacyjny w (...) dopiero po upływie ponad 1 roku i 11 miesięcy od dnia wpływu akt wraz z apelacją do tego Sądu. W świetle przytoczonego wyżej, utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz okoliczności faktycznych sprawy, nie ulega wątpliwości, iż czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej w analizowanej sprawie został przekroczony, w związku z czym uzasadnione jest stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie I ACa (...) toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w (...)

Odnosząc się natomiast do stanowiska Skarbu Państwa za nieznajującą uzasadnienia należy uznać argumentację, która przewlekłość postępowania w sprawie uzasadnia stanem epidemii. Podkreślenia wymaga, że przewlekłość postępowania w sprawie I ACa (...) wystąpiła zanim wprowadzono stan zagrożenia epidemicznego i przed odwołaniem większości posiedzeń, gdyż 12-miesięczny okres bezczynności Sądu Apelacyjnego w (...) wystąpił już w tygodniu poprzedzającym wprowadzenie stanu zagrożenia epidemicznego.

Przechodząc do oceny pozostałej argumentacji podniesionej przez uczestnika postępowania, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że problemy kadrowe pozostają bez wpływu na stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie, w której wniesiono skargę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121). Istotne braki kadrowe, których Sąd Najwyższy w przedmiotowej sprawie nie zauważa, gdyż jak wynika z odpowiedzi na skargę z 11 etatów faktycznie czasowo orzekało 10 lub 9 sędziów, co najwyżej prowadzi do stwierdzenia, że przewlekłość postępowania w konkretnej sprawie nie jest wynikiem zaniedbań, czy też uchybień ze strony Sądu. Jednakże to na Państwie spoczywa obowiązek

zorganizowania warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej, w tym zapewnienia optymalnej obsady kadrowej sądów (por. zamiast wielu postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120). Sąd Apelacyjny jako jednostka reprezentująca Skarb Państwa ponosi zatem formalną odpowiedzialność za niewłaściwe wywiązywanie się przez Państwo z powyższego obowiązku. Również okoliczności sprawy i jej charakter, jak również okresy bezczynności Sądu, wbrew twierdzeniom Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...), przemawiają za stwierdzeniem w przedmiotowej sprawie przewlekłości postępowania.

Usprawiedliwieniem przewlekłości postępowania w przedmiotowej sprawie nie może być również okoliczność braku wniosku apelującej o przyspieszenie rozpoznania sprawy, skoro z uzasadnienia odpowiedzi na skargę wynika, iż przyspieszenie rozpoznania sprawy byłoby w zasadzie mało prawdopodobne. Nie sposób zatem uznać, aby skarga na przewlekłość postępowania zmierzała jedynie do uzyskania korzyści majątkowej. W ocenie Sądu Najwyższego, jeżeli prawo strony do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zostało naruszone, to za owe naruszenie przysługuje jej rekompensata.

Konsekwencją stwierdzenia, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. I ACa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania, jest obowiązek Sądu Najwyższego rozstrzygnięcia w przedmiocie żądania skarżącej o zasądzenie na jej rzecz sumy 5 000 zł tytułem odpowiedniej sumy pieniężnej.

Orzekając o przyznaniu Skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) sumy pieniężnej w wysokości 3 000 zł, Sąd Najwyższy uwzględnił, iż zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, minimalna wysokość sumy pieniężnej jaką należy zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego wynosi 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość. Ponieważ postępowanie w niniejszej sprawie rozpoczęło się od wniesienia w dniu 30 sierpnia 2017 r. (data stempla pocztowego) wniosku skarżącej o uchylenie ubezwłasnowolnienia, to za każde z trzech zakończonych lat postępowania na rzecz skarżącej należałoby zasądzić łączną sumę 1 500 zł, z uwagi jednak na szczególny charakter sprawy wymagającej – co do zasady - sprawnego i szybkiego

postępowania należało zasądzić od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz L. B. sumę 3 000 zł. Jednocześnie Sąd nie znalazł podstaw do przyznania skarżącej pełnej żądanej kwoty rekompensaty, a to ze względu na fakt, iż w sprawie nie stwierdził żadnych szczególnych przesłanek za tym przemawiających. W szczególności strona skarżąca nie uprawdopodobniła, ani szczegółowo nie wykazała w jaki sposób przewlekłość postępowania wpłynęła na jej sytuację, lakonicznie wskazując, że oczekiwanie na zakończenie sprawy ma znaczenie ze względów emocjonalnych i życiowych. Z tego też względu, skarga podlegała oddaleniu w pozostałym zakresie.

Skarga podlegała również oddaleniu w zakresie w jakim strona skarżąca domagała się zlecenia Sądowi Apelacyjnemu w (...) podjęcia odpowiednich czynności. Sąd Najwyższy zważył, iż Sąd Apelacyjny w (...) zarządzeniem z dnia 25 lutego 2021 r. wyznaczył termin rozprawy apelacyjnej na dzień 14 kwietnia 2021 r. Z powyższych względów omawiany wniosek skarżącej okazał się być bezzasadny, dlatego też podlegał oddaleniu.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 2 i 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania orzekł jak w pkt. 1 i 2 sentencji postanowienia, oddalając skargę w pozostałym zakresie na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość w punkcie 3.

O wynagrodzeniu pełnomocnika ustanowionego z urzędu w postępowaniu ze skargi na przewlekłość w łącznej kwocie 240 zł, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

Z tych wszystkich względów, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.